

Klastrové doobedie v SIEA

SEMINÁR CERTIFIKÁCIA KLASTROV

Bratislava, 2. júla 2020

Vladimír Borza, Daniel Ács:

Úloha Európskeho sekretariátu pre klastrové analýzy (ESCA) v hodnotiacom procese klastrov, klastrové platformy a ich význam

Abstrakt

V rámci národného projektu Zvýšenie inovačnej výkonnosti slovenskej ekonomiky – inovujme.sk (ZIVSE) prebieha medzinárodná certifikácia priemyselných klastrových organizácií. Táto certifikácia sa zameriava na posudzovanie kvality manažmentu klastrovej organizácie. Certifikáciu vykonáva Európsky sekretariát pre klastrové analýzy (ESCA), ktorý na základe splnenia stanovených kritérií udeľuje medzinárodne uznávané stupne hodnotenia - bronzový, strieborný a zlatý odznak excelencie. Trvanie platnosti týchto certifikátov je dva, maximálne tri roky, v závislosti od stupňa hodnotenia a či ide o prvú certifikáciu respektíve o re-certifikáciu. Certifikát ESCA je stanovením určitej kvality klastra a má teda podobnú váhu ako certifikácia firiem podľa štandardov ISO. Získaním certifikátu sa cluster dostáva do európskej databázy (<https://cluster-analysis.org/benchmarked-clusters>), ktorá zahŕňa zoznam 1153 certifikovaných klastrov zo 46 krajín. V rámci projektu ZIVSE bolo v roku 2018 certifikovaných 5 klastrov, v ďalšom roku 11 klastrov a pre 2020 je plánovaných ďalších 10 certifikácií a re-certifikácií. Aktuálny počet certifikovaných klastrov v SR k 30.6.2020 predstavuje 12, pričom všetky sú z kategórie priemyselných klastrov.

- **Úvod**

Rozvoj klastrov je jedným z dôležitých predpokladov rozvoja konkurencieschopnosti hospodárstva jednotlivých odvetví na regionálnej úrovni prostredníctvom inovácií. Posudzovanie kvality riadenia klastrov prostredníctvom ESCA sa na Slovensku posudzuje od roku 2012. Hybným motorom pri certifikácii slovenských priemyselných klastrov ale aj klastrov v oblasti cestovného ruchu boli v prevažnej miere medzinárodné klastrové projekty ako napríklad CENTRAMO (8 bronzových klastrov) a ACE (6 bronzových a jeden zlatý cluster), na ktorých Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA) aktívne participovala. Niektoré klastre absolvovali proces certifikácie individuálne, alebo prostredníctvom iných medzinárodných projektov, bez väzieb na SIEA. Po spropagovaní jednoznačných výhod plynúcich z certifikácie pre klastre, si tento proces získal svoje miesto aj v Národnom projekte inovujme.sk. Získaním bronzového certifikátu sa klastrom otvárajú dvere do medzinárodných sietí, k novým partnerstvám a účasti na výskumno-vývojových a pro-inovačne orientovaných medzinárodných projektoch.

Zároveň, medzinárodný benchmarking umožňuje vzájomné porovnanie slovenských klastrových organizácií v medzinárodnom priestore.

- **Benchmarking a jeho využitie v oblasti riadenia klastrových organizácií**

Benchmarking klastrov na bronzový stupeň excelencie je založený na osobnom pohovore trvajúcom približne dve hodiny s manažérom klastrovej organizácie. Rozhovor vedie neustranný expert ESCA. Zameraním sa na 36 ukazovateľov rozhovor mapuje údaje o rôznych dimenziách klastra vrátane štruktúry, správy, manažmentu, financovania, poskytovaných služieb, komunikácie, dosiahnutých výsledkov a dobrých príkladov praxe. Zoznam všetkých kritérií je dostupný na: <https://cluster-analysis.org/benchmarking-in-a-nutshell/Overviewofclusterbenchmarkingindicators.pdf>

Po ukončení riadeného rozhovoru pripraví odborník ESCA komplexnú správu (klastrová analýza). Správa obsahuje do 70 strán textu vrátane grafických výstupov - porovnaní hodnoteného klastra s inými klastrami z tej istej technologickej oblasti a súbor konkrétnych odporúčaní pre zlepšenie činnosti klastra. Porovnávacie portfólio zahŕňa viac ako 500 klastrov zo 45 krajín.

- **Aké sú minimálne kritéria pre certifikáciu klastrov na základnú – bronzovú úroveň?**

Zatiaľ čo „benchmarkingové“ aktivity sú otvorené pre akúkoľvek organizáciu, ktorá prejavuje záujem o posúdenie jej kvality riadenia, udelenie ESCA značky kvality podľa jednotlivých typov úrovní (bronz /striebro/ zlato) je podmienené splnením predpísaných kritérií. **V prvom rade žiadateľ - uchádzajúca sa organizácia musí obhájiť svoj štatút „klastrovej organizácie“** a to splnením „Kritérií spôsobilosti“ pre značku kvality v oblasti riadenia klastrov. Bližšie na: <https://cluster-analysis.org/eligibility-criteria>.

Aktuálny súbor kritérií je zameraný na skutočne existujúcu technologicky, sektorovo a regionálne zameranú klastrovú organizáciu **s manažmentom na minimálnej úrovni polovičného pracovného úväzku a minimálne 15-timi členmi**, z ktorých väčšina je zo súkromného sektora a reprezentuje rôzne kategórie ako priemyselná výroba, obchod, výskum, vývoj, univerzitný sektor/VŠ, verejná správa a pod.

Manažment klastra musí podporovať zlepšenie vzájomnej spolupráce, vytvárania sietí a výmeny skúseností s cieľom podporiť rast konkurencieschopnosti podnikateľského prostredia prostredníctvom inovácií, najmä v oblasti MSP.

V rámci uvedených kritérií sa zohľadňuje aj **geografické/regionálne rozloženie členov klastra (minimálne 50% členov pôsobí v okruhu do 150 km alebo do dvoch hodín jazdy autom od ústredia klastrovej organizácie)**.

Ďalším dôležitým kritériom je poskytovanie **minimálne 5-tich služieb/činností v rámci minimálne dvoch prioritných oblastí za posledný rok**.

Posledným z kritérií je registrácia klastra na Európskej platforme pre klastrovú spoluprácu (The European Cluster Collaboration Platform).

- **Aký je význam platforiem? Prečo sa na nich registrovať?**

Klastrové platformy umožňujú klastrom „vidieť“, mať prístup k informáciám a súčasne „byť videné“, inými slovami, zviditeľniť a prezentovať sa v európskom klastrovom priestore. Medzi najznámejšie platformy patrí **Európska platforma pre spoluprácu klastrov** („The European Cluster Collaboration Platform“) a **Európske klastrové observatórium** („The European Cluster Observatory“), ktoré sú podporované Európskou komisiou. Prvá z platforiem poskytuje možnosti pre cielenejšiu interakciu medzi klastrami a ich členmi, pričom druhá slúži ako bohatý zdroj špecializovaných informácií.

- **Európska platforma pre spoluprácu klastrov**

<https://www.clustercollaboration.eu/user/login>

Táto platforma umožňuje registrovaným klastrom sa prezentovať prostredníctvom svojho profilu, vrátane vlastných aktivít, podujatí alebo účasti v medzinárodných projektoch. Klaster sa tak stáva „videným“ všetkými návštevníkmi platformy. Súčasne má prístup k rôznym typom informácií ohľadom činnosti a záujmu iných klastrov, organizovaných podujatí, pripravovaných a vyhlásených výziev, vytvárania partnerstiev pre budúce projekty alebo prístup k špecifickým dokumentom zameraných na analýzy a stratégie v klastrovej politike. Uvedené informácie sú k dispozícii na webovej stránke ale v pravidelne vydávanom „Newsletter-i“.

Platforma stojí na štyroch nosných pilieroch:

- **Mapovanie klastrových organizácií** – najľahšia cesta ako nájsť vo svete klastrovú organizáciu na základe vlastnej kombinácie kritérií,
- **Medzinárodná spolupráca** – umožňuje vytvárať medzinárodné partnerstvá s cieľom účasti na spoločných projektoch (napr. COSME, H2020, ERASMUS+ atď.) v rámci EÚ ale aj mimo nej.
- **Klastrové stretnutia** – platforma ponúka pre klastre a ich členov možnosti sieťovania a vyhľadávania nových partnerov pre spoluprácu počas „match-making“ podujatí,
- **Európske klastrové partnerstvo** - dáva možnosť sa zoznámiť s rozvojom a implementáciou spoločných medzinárodných stratégií pre malé a stredné podniky (MSP).

- **Európske klastrové observatórium**

<https://www.clustercollaboration.eu/user/login>

Európske observatórium klastrov je jednotným prístupovým bodom pre štatistické informácie, analýzy a mapovanie klastrov a klastrovú politiku v Európe, ktoré sú určené európskym, národným, regionálnym a miestnym tvorcom politík, ako aj klastrovým manažérom, výskumníkom a zástupcom MSP. Jeho cieľom je podporiť rozvoj klastrov v Európe, ich konkurencieschopnosť a podnikanie v rozvíjajúcich sa odvetviach a uľahčiť MSP prístup k medzinárodným aktivitám.

Platforma poskytuje návštevníkom komplexné dokumenty ako napríklad:

- "Európske klastrové panorámy" mapujú klastre, poskytujú aktualizáciu štatistických dát a súčasne popisujú desať novo-vznikajúcich priemyselných odvetví tzv. „emerging industry“ ako napríklad digitálny, kreatívny priemysel, inteligentná logistika, medicínske nástroje a pod.,
- Správy "Európske klastrové trendy", v ktorých sú analyzované trendy medzi sektormi a globálne megatrendy v priemyselnej transformácii,
- "Regionálne hodnotiace tabuľky ekosystémov", ktoré poukazujú na silné a slabé stránky regionálnych a národných ekosystémov,
- Prezentácia modernej praxe klastrových politík poskytnutých vo forme poradenskej podpory služieb. Ponúkané služby zahŕňajú aj odborné analýzy a pod.

Cieľom vyššie uvedených platforiem je zvýšiť výkonnosť a konkurencieschopnosť klastrov prostredníctvom medzinárodnej spolupráce. Pre prístup k celej škále informácií a služieb je potrebná registrácia, ktorá je bezplatná. Klastre majú možnosť využívať tieto online platformy ako východiskovú základňu na objavovanie nových možností spolupráce.